

BULDAN İLÇESİ'NİN (DENİZLİ) KUŞLARI

Doç. Dr. Raşit URHAN, Öğr. Gör. Derya KAHRAMAN

Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, rurhan@pau.edu.tr

ÖZET

2003 - 2006 tarihleri arasında Buldan ilçesi ve çevresi gezilerek bu yörede yaşayan kuş türlerinin tespit edilmesine çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda 32 familyadan 84 tür belirlenmiştir. Bölge farklı coğrafi yapıları ve habitatları barındırdığı için avifauna açısından zengin bir bölgedir. Yapılan çalışmalarda bu zenginliğin ortaya konmasına çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Buldan, kuş, avifauna, Denizli, Türkiye.

GİRİŞ

Türkiye biyolojik çeşitlilik bakımından zengin bir ülkedir. Özellikle kuş göçü arasından doğal bir köprü görevi gördüğü için avifauna açısından oldukça farklı türlere ev sahipliği yapar. Mevsimlere göre değişiklik gösteren kuş türleri ve sayılarının tespit edilmesi ülkemizin biyolojik çeşitliliğini ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. 1800'lü yıllardan itibaren pek çok araştırmacının ve kuş gözlemcisinin ilgisini çekmiş olan ülkemizde pek çok yöreye ait kuş gözlem kayıtları tutulmuş ve Türkiye'de bulunan türler ve dağılımları belirlenmeye çalışılmıştır. Özellikle gönüllü kuş gözlemcilerinin ve bilim adamlarının yaptığı çalışmalarla Türkiye'de daha önce avifauna açısından incelenmemiş bölgelerdeki kuşlar da tespit edilmeye başlanmıştır. Türkiye kuşları için yapılan çalışmalar Ergene 1945 ile başlar, Kasperek 1984- 97, 1992, Kasperek ve Bilgin, 1996, Kirwan and at all. 1999, Rosellar 1995, Turan 1990, Yarar and Magnin 1997 gibi çalışmalarla devam eder.

Denizli'de avifaunanın belirlenmesi konusunda Urhan ve ark. (1999, 2003, 2004 ve 2006) çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, sırasıyla Babadağ ilçesinde, Acıpayam ve yakın çevresinde 87, Hambat ovası ve yakın çevresinde ise 159, Çal ve yöresinde 86 kuş türü tespit edilmiştir.

Buldan ilçesi ve çevresinin avifaunasının araştırılması ile ilimiz ve ülkemizdeki kuş yayılımının belirlenmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Ayrıca Buldan ilgili olarak ileriki yıllarda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar bir kaynak oluşturmak istenmiştir.

MATERYAL VE METOT

Yöredeki kuş gözlem ve sayım çalışmaları 2003 - 2006 tarihleri arasında yapılmıştır. Öncelikle ilçe genelinde kuş gözlem, tür tespiti ve sayımı yapılacak istasyonlar belirlenmiş (Şekil 1), gün doğumu ve gün batımı arasında bu istasyonlara gidip gerekli sayımlar yapılmıştır. Gözlem noktaları arasında rast gele durularak daha önce belirlenmemiş, kayıt altına alınmamış türlerin varlığı araştırılmıştır. Bu şekilde istasyonların dışında kalan yörelerde araştırılmıştır.

İstasyonlara kadar araçla gidilmiş, sabit bir alanda kalmamak için uygun arazilerde yürüyüşler yapılarak gözlem noktalarının civarı da araştırılmıştır. Bu şekilde daha geniş alanların taranarak daha fazla veri elde edilmesine çalışılmıştır.

Görülen ve fotoğraflanarak belgelenenlerin dışında bazı kuşlar ise seslerinden, yuvalarından ve ölü bireylerden yararlanılarak tanımlanmıştır. Ayrıca yöre halkından da faydalanılmıştır.

İlçede yer alan göl ve göletlerin kuşlar açısından ne kadar önemli olduğu yapılan gözlemlerle anlaşılmıştır. Su kenarlarında artan kuş türü ve birey sayıları sulak alanların önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Gözlem çalışmalarında materyal olarak 10x42, 8x40 ve 10x50 dürbünler ile Leica marka Apo-televid 77 model teleskop kullanılmıştır. Kuş rehber kitabı olarak Heinzel, H., Fitter,R., Parslow, J., Türkiye Ve Avrupa'nın Kuşları,1995, DHKD, Hayman P., Hume, R., Kuş Gözlemcisinin Cep Kitabı Avrupa'nın Kuşları, 2005, KAD ve Mullarney, K., Svensson, L., Zettersöm, D., Grant, P.J. Bird Guide, 1998, Collins adlı kitaplar kullanılmıştır.

Şekil 1: Buldan ilçesindeki kuş gözlem istasyonları

BULGULAR

Yapılan gözlemler sonucunda 32 familyadan 84 tür tespiti yapılmıştır. Özellikle sadece göç zamanı rastlanan kuşların yöreyi göç sırasında bir mola yeri olarak kullandığı düşünülmektedir. Ayrıca ilçenin ağaçlık alanlar ile kaplı olmasının yanı sıra tarım alanları ve açık arazileri de bünyesinde barındırması sebebi ile farklı türlere ev sahipliği yaptığı görülmüştür. Bölgedeki diğer kuşların kesin durumu ise düzenli ve uzun süreli yapılacak gözlem çalışmaları ile belirlenecektir.

TESPİTİ YAPILAN KUŞ TÜRLERİ

Kuşlar belirtilirken başlarına uluslar arası kodu, Latince ve Türkçe isimleri belirtilmiştir. Görüldüğü istasyonun kodu isimden sonra yazılmıştır. Serçe, Saksığan gibi yaygın kuşların tüm istasyonlarda kaydedildiğini belirtmek amacı ile 1-10 kodu kullanılmıştır.

Batağanlar / Podicipedidae

00070 - *Tachybaptus ruficollis* - Küçük Batağan: 2

00120 - *Podiceps nigricollis* - Karaboyunlu Batağan: 2

Pelikanlar / Pelecanidae

00880 - *Pelecanus onocrotalus* - Ak Pelikan: 2

Balıkçılar / Ardeidae

01190 - *Egretta garzetta* - Küçük Akbalıkçıl: 2

01210 - *Egretta alba* - Büyük Akbalıkçıl : 2

01220 - *Ardea cinerea* - Gri Balıkçıl : 2, 7

Leylekler / Ciconiidae

01340 - *Ciconia ciconia* - Leylek : 1, 2, 6, 7

Ördekgiller / Anatidae

01860 - *Anas platyrhynchos* – Yeşilbaş: 2

01840 – *Anas crecca* – Çamurcun : 2

01910 - *Anas querquedula* – Çıkrıkçın : 2

Atmacagiller / Accipitridae

02690 – *Accipiter nisus* - Atmaca : 1, 2, 3

02870 - *Buteo buteo* - Şahin : 1, 2, 3, 8

02880 - *Buteo rufinus* - Kızıl Şahin : 1, 2, 5, 7, 9, 10

Doğanlar / Falconidae

03040 - *Falco tinnunculus* - Kerkenez : 1, 4

Su yelveleri / Rallidae

04240 – *Gallinula chloropus* - Saztavuğu: 2

04290 - *Fulica atra* - Sakarmeke : 2

Güvercingiller / Columbidae

06650 - *Columba livia* - Kaya Güvercini 1-10

06840 - *Streptopelia decaocto* – Kumru 1-10

06870 - *Streptopelia turtur* - Üveyik : 8, 9

Guguklar / Cuculidae

07240 - *Cuculus canorus* – Guguk: 3, 4, 9

Baykuşlar / Strigidae

07570 - *Athena noctua* - Kukumav : 1, 5, 9, 10

07610 – *Strix aluco* - Alaca Baykuş: 2

Ebabiller / Apodidae

07950 - *Apus apus* – Ebabil 1-10

Arıkuşları/ Meropidae

08400 - *Merops apiaster* - Arıkuşu : 6, 10

Gökkuzgunlar / Coraciidae

08410 - *Coracias garrulus* – Gökkuzgun: 2, 7

İbibikler / Upopidae

08460 - *Upupa epops* - İbibik :2, 3, 6

Ağaçkakanlar / Picidae

08780 - *Dendrocopos syriacus* - Alaca Ağaçkakan: 1, 6, 8

Toygarlar / Alaudidae

09610 - *Melanocorypha calandra* - Boğmaklı Toygar : 7, 10

09720 - *Galerida cristata* - Tepeli Toygar: 1-10

09740 - *Lullula arborea* - Orman Toygarı: 2

09760 - *Alauda arvensis* – Tarlakuşu: 6, 8

Kırlangıçlar / Hirundidae

09920 - *Hirundo rustica* - Kır Kırlangıcı :1-10

10010 - *Delichon urbica* - Ev Kırlangıcı :1-10

İncirkuşları ve kuyruksallayanlar / Motacillidae

10090 – *Anthus trivialis* - Ağaç İncirkuşu :1, 2

10110 - *Anthus pratensis* - Çayır İncirkuşu :1, 2

10190 - *Motacilla cinerea* - Dağ Kuyruksallayanı : 2

10200 - *Motacilla alba* – Akkuyruksallayan: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9

Ardıçgiller / Turdidae

10990 - *Erithacus rubecula* – Kızılgerdan: 1-10

11040 - *Luscinia megarhynchos* – Bülbül : 9

11210 - *Phoenicurus ochruros* - Kara Kızılkuyruk: 2

11220 - *Phoenicurus phoenicurus* - Kızılkuyruk : 1, 2

11390 - *Saxicola torquata* – Taşkuşu: 2

11440 - *Oenanthe isabellina* - Boz Kuyrukkakan: 5, 6

11460 - *Oenanthe oenanthe* - Kuyrukkakan : 5, 6

11480 - *Oenanthe hispanica* - Karakulaklı Kuyrukkakan : 5, 6, 9

11870 - *Turdus merula* – Karatavuk: 1-10

12020 - *Turdus viscivorus* - Ökse Ardıcı:6, 8, 9

Ötleğengiller / Sylviidae

12200 – *Cettia cetti* - Kamış Bülbülü : 2

12530 – *Acrocephalus arundinaceus* - Büyük Kamışçın: 2

12550 - *Hippolais pallida* - Ak Mukallit: 5, 8, 9

12670 - *Sylvia melanocephala* - Maskeli Ötleğen: 4, 5

12750 - *Sylvia communis* - Akgerdanlı Ötleğen: 7, 9

12770 - *Sylvia atricapilla* - Karabaşlı Ötleğen: 3, 5, 6

13110 - *Phylloscopus collybita* - Çıvgın :1, 2, 6

13120 - *Phylloscopus trochilus* – Söğütbülbulü: 3, 5, 6, 7

Sinekkapanlar / Muscicapidae

13350 - *Muscicapa striata* - Benekli Sinekkapan: 6

Baştankaralar / Paridae

14410 - *Parus lugubris* - Akyanaklı Baştankara: 10

14610 - *Parus Ater* - Çam baştankarası: 1, 2, 3, 9

14620 - *Parus caeruleus* - Mavi Baştankara: 2

14640 - *Parus Major* - Büyük Baştankara: 1-10

Sıvacılar / Sittidae

14810 - *Sitta neumayer* - Kaya Sıvacıkuşu: 3, 5

Çulhakuşları / Remizidae

14900 - *Remiz pendulinus* – Çulhakuşu: 9

Sarıasmalar / Oriolidae

15080 - *Oriolus oriolus* – Sarıasma: 9

Örümcekkuşları / Laniidae

15150 - *Lanius collurio* - Kızılsırtlı Örümcekkuşu: 3, 6

15190 - *Lanius minor* - Karaalınlı Örümcekkuşu: 5

15230 - *Lanius senator* - Kızılbaşlı Örümcekkuşu :7, 8

15240 - *Lanius nubicus* - Maskeli Örümcekkuşu: 2

Kargagiller / Corvidae

15390 - *Garrulus glandarius* – Alakarga: 1-10

15490 - *Pica pica* – Saksığan: 1-10

15600 - *Corvus monedula* - Küçük Karga: 1-10

15630 - *Corvus frugilegus* - Ekin Kargası: 1-10

15670 - *Corvus corone pallescens* - Leş Kargası: 1-10

Sığırcıklar / Sturnidae

15820 - *Sturnus vulgaris* - Sığırcık : 1-10

Serçeler / Passeridae

15910 - *Passer domesticus* - Serçe :1-10

15920 - *Passer hispaniolensis* - Söğüt Serçesi: 9,10

İspinozgiller / Fringillidae

16360 - *Fringilla coelebs* – İspinoz: 1-10

16490 - *Carduelis chloris* - Florya :1-10

16530 - *Carduelis carduelis* - Saka :1-10

16540 - *Carduelis spinus* - Karabaşlı İskete : 1, 2

16600 - *Carduelis cannabina* – Ketenkuşu: 6

Kirazkuşları / Emberizidae

18600 - *Emberiza cia* - Kaya Kirazkuşu : 3, 5

18660 - *Emberiza hortulana* – Kirazkuşu: 6

18810 - *Emberiza melanocephala* - Karabaşlı Kirazkuşu: 1-10

18820 - *Miliaria calandra* - Tarla Kirazkuşu : 1-10

SONUÇ

Bu çalışma ile daha önce kuş varlığı düzenli olarak araştırılmamış olan Buldan ilçesinin kuşlarının tespit edilmesine çalışılmıştır. Buldan yöresi iğne yapraklı orman, yaprak dökken orman, tarım alanı, sulak alan ve diğerleri gibi çok çeşitli habitatları bünyesinde barındırdığı için avifauna açısından oldukça zengin bir yöredir.

Özellikle Süleymanlı Yayla Gölü, Buldan Baraj Gölü ve küçük göletlerin tüm hayvanlar açısından dinlenme alanı ve su kaynakları olduğunu göz önüne alırsak su kuşları haricindeki diğer kuşların da bu yörelerden neden daha fazla sayıda bulunduğunu açıklayabiliriz. Su kuşları açısından yüksek rakımlı Süleymanlı Yayla Gölü önemli bir barınma ve dinlenme yeri konumundadır.

İlçenin bu doğal zenginliklerini bozmadan koruyabilmesini çok önemlidir. Habitat bozulması ve kaçak avcılık nedeni ile kuş sayıları hızla azalan ülkemizde Buldan gibi doğal bitki örtüsü açısından zengin yöreler oldukça değerlidir. Gelecek yıllarda ilçenin gelişirken varolan bu değerleri korumaya alması umulmaktadır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde katkıları bulunan Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü'ne, Buldan Kaymakamlığı'na, Buldan Belediyesi'ne ve tüm yöre halkına teşekkür ederiz

KAYNAKLAR

BROOKS, F., GIBBS, B., Kuşlar, Tübitak, 2000

CRAMP, S. 1977. The Birds of the Western Palearctic. Vol. 1-5: 1249 pp, Oxford.

DOBKİN, E., PIMM, W. The Birdwatcher's Handbook, Oxford University Press, 1994

HAYMAN, P., HUME, R., Kuş Gözlemcisinin cep kitabı Avrupa'nın kuşları 2005
KAD

HEINZEL, H., FITTER, R., PARSLOW, J., Türkiye ve Avrupa'nın kuşları, 1995 DHKD

JONSSON, L. 1992. Birds of Europe, with North Africa and the Middle East (English Edition), 551 pp, Belgium

KIRWAN, G.M., MARTINS, R.P., EKEN, G., DAVIDSON, P., 1998 A checklist of the birds of Turkey. Sandgrouse. Suppl.1:1-32.

- MULLARNEY, K., SVENSSON, L., ZETTERSTRÖM, D., GRAND, P.J. 1999 Collins Bird Guide. Harper Collins. London.
- ROSELAAR, C. S. 1995. Songbirds of Turkey. An atlas of biodiversity of Turkish passerine birds. GMB, 240 pp, Haarlem.
- URHAN, R., DOĞAÇ, M., ZEYTÜNLÜOĞLU, A., KASKA, Y., “Babadağ İlçesinin (Denizli) Herpetofaunası”, I. Babadağ Sempozyumu, 166-172, Denizli, 1999.
- URHAN, R., Y. KATILMIŞ, Y. KAKSA VE E. BAŞKALE, “Acıpayam ve Yakın Çevresinin Herpetofaunası”, I. Acıpayam Sempozyumu, Acıpayam (Denizli), 1-3 Aralık 2003.
- URHAN, R., Y. KATILMIŞ, Y. KASKA, A. ÖKSÜZ VE E. BAŞKALE, “Hambat Ovası ve Yakın Çevresinin Herpetofaunası”, I. Hambat (Han-Abat) Sempozyumu, Çardak-Bozkurt (Denizli), 6-9 Ekim 2004.
- URHAN, R., Y. KAKSA, S. DÜŞEN, Y. KATILMIŞ, VE E. BAŞKALE, “Çal, Bekilli ve Baklan İlçelerinin (Denizli) Herpetofaunası”, Çal Sempozyumu, Denizli, 1-3 Eylül 2006.
- WELTY, J.C., BAPTISTA, L., The Life of Birds, Saunders College Publishing, 4th ed., 1988
- YARAR, M. ve MAGNIN, G. 1997. Türkiye' nin Önemli Kuş Alanları. Doğal Hayatı Koruma Derneği, 313pp, İstanbul